

Hrček (*Cricetus cricetus* Linnaeus, 1758; Rodentia, Mammalia) edini stepski sesalec v slovenski favni

Hamster (*Cricetus cricetus* Linnaeus, 1758; Rodentia, Mammalia) the only steppe mammal in the Slovene fauna

BORIS KRYŠTUFEK

KLJUČNE BESEDE: *Cricetus cricetus*, novo nahajališče, Slovenija
KEY WORDS: *Cricetus cricetus*, new habitat, Slovenia

Sprejeto: 15.11.1982

IZVLEČEK

ABSTRACT

O navzočnosti hrčka (*Cricetus cricetus*) na ozemlju Slovenije nismo imeli nobenih zanesljivih poročil. Maja 1980 smo našli dva hrčka v bližini vasi Obrež, ki leži ob cesti Ormož-Središče ob Dravi. Populacija je zelo lokalizirana, omejena s Slovenskimi Goricami na eni in Dravo na drugi strani. Ker leži populacija na skrajnem robu areala, bi jo utegnile vsako načrtno uničevanje resno prizadeti, če že ne popolnoma uničiti.

Until now, there has been no reliable information about the presence of hamster (*Cricetus cricetus*) in the territory of Slovenia. In May 1980 there were found two hamsters in the vicinity of the village Obrež, situated alongside the road Ormož - Središče ob Dravi. The population is very localized, bordered by the hills Slovenske Gorice on one side and by the Drava river on the other. The population, being located on the extreme edge of the area, might be seriously affected, if not completely exterminated, by an intentional rooting out.

1. UVOD

Hrček je izrazit stepski glodalec, ki naseljuje evrazijske stepe od petega poldnevnika na zahodu, do petindevetdesetega na vzhodu ter od petinštiridesetega vzporednika na jugu do šestdesetega na severu (C o r b e t, 1978). Na zahodu seže vse do Belgije in Francije, na vzhodu pa do reke Jenisej v Sibiriji. Jugoslavija leži torej na skrajnem jugozahodnem robu areala.

Po podatkih R u ž i č e v e (1978) ga dobimo v nižinskih krajih na severu in severovzhodu države. Njegov areal poteka vzdolž Drave, severno od Bilogore in Papuka, obsega Baranjo, Bačko, Banat in Srem, v okolici Beograda pa sega čez Donavo, tako da ga dobimo tudi vzdolž spodnjega toka Morave.

1. HRČEK NA OZEMLJU SLOVENIJE

Kolikor nam je znano, bi utegnil za ozemlje današnje Slovenije prvi navesti hrčka *M o j s i s o v i c s* (1897:180). Citiramo: "...er findet sich aber zeitweise in Steiermark, und zwar in der Murebene, im Neudorferfelbe, unweit von Wildon..." Konkretna nahajališča so zunaj ozemlja SR Slovenije, Stajerska pa je bila v Avstro-Ogrski tako širok pojem, da ti podatki za nas niso najbolj uporabni. Kasneje je bil v katalogu jugoslovanskih sesalcev (D j u l i č & M i r i č, 1967:18) omenjen hrček pod vprašajem za severovzhodno Slovenijo - očitno gre za Mojsisovičev podatek. P e t r o v (1978) in R u ž i č (1978) ga v kasnejših delih ne omenjata za Slovenijo.

Aprila 1980 mi je I. Merkoci poslal odraslega hrčka - samca, ki ga je 19. aprila 1980 ujel lovski pes v okolici Obreža. Kljub slabemu stanju, v katerem je bil, ni bilo nobenega dvoma o tem, za katero vrsto gre. 14. in 15. maja 1980 sva z A. Frosnikom pregledala okolico Ormoža in Obreža ter na poslednjem nahajališču ujela odraslo samico. Tako sedaj ni več nobenega dvoma, da živi hrček tudi v Sloveniji.

Nahajališče leži sicer v neposredni bližini Vinice in Varaždina, ki sta najbolj zahodni do sedaj znani nahajališči hrčka v Jugoslaviji (R u ž i č, 1978:205), je pa na nasprotnem bregu Drave. Tako je bila potrjena navzočnost te vrste na ozemlju med Dravo in Muro.

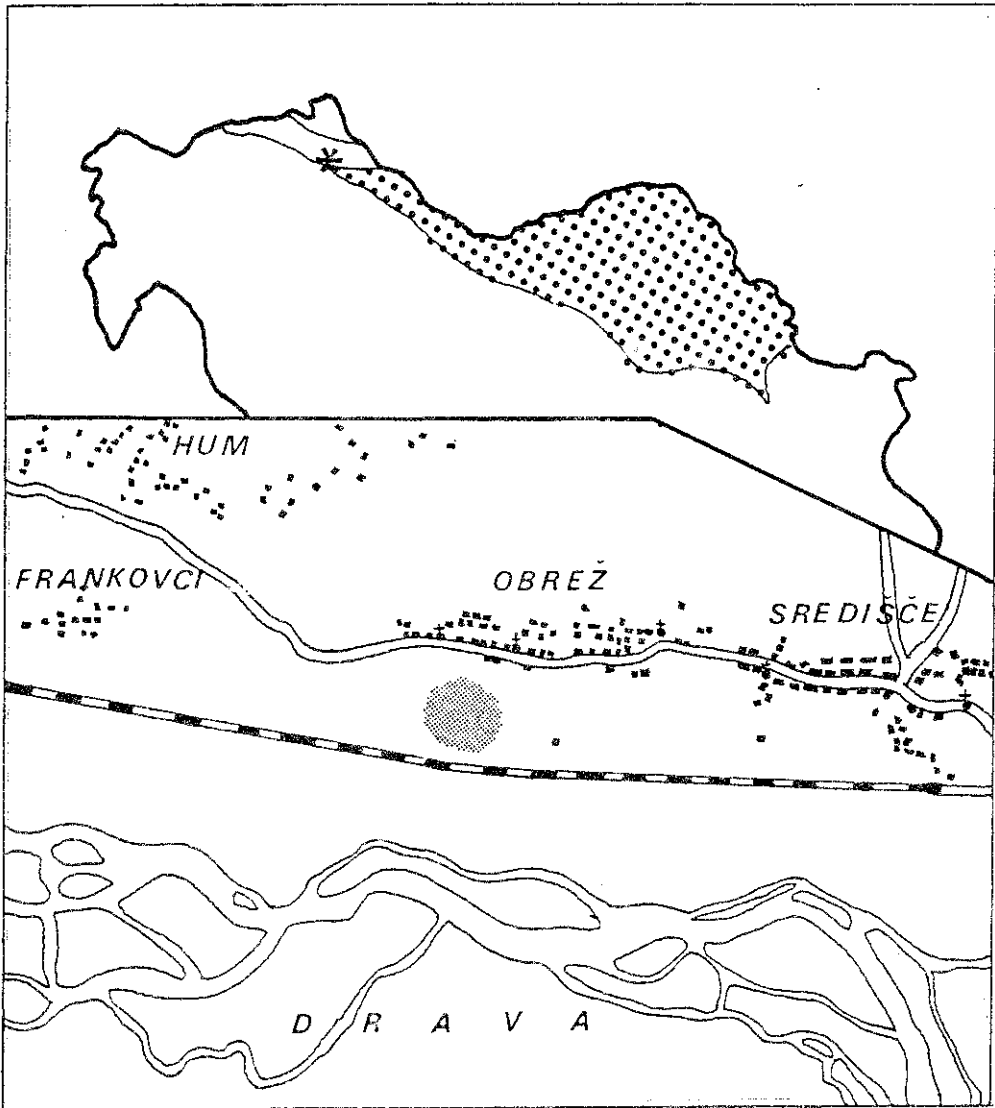
V Prekmurju hrček, po vsem sodeč, ne živi. Njegovo morebitno navzočnost na tem ozemlju sva brez uspeha poskušala potrditi s kustosom J. Gregorijem aprila 1980.

Zaenkrat je hrček znan z enega samega nahajališča. Ali sega proti zahodu do Ormoža in morda še naprej proti Ptujju, nismo mogli ugotoviti. Na vsak način je utesnjen v ozkem pasu med Slovenskimi Goricami, kjer mu težka ilovnata zemlja več ne ustreza, in Dravo. Proti vzhodu se njegov areal verjetno nadaljuje v Medjimurje.

V Obrežu smo dobili hrčka na polju med cesto in železniško progo, v bližini kmetije Bratuša pri Poljskem. Zemljiška posest je tu razdrobljena, tako da se prepletajo številne njive s travniki in ozkimi potmi. Ljudje s kmetij, ki so sredi polja, hrčka dobro poznajo, saj se včasih celo zgodi, da zaide v poslopja. Od železniške proge naprej proti Dravi pa kaže, da ne živi več.

2. ZOOGEOGRAFSKI POMEN

Po P e t r o v u (1979:19) sestavlja hrček specifičen del favne ("specific part of fauna") evropskih step. Sem spada 6 vrst jugoslovanskih sesalcev, ki so skoncentrirani v glavnem v Vojvodini oziroma vzhodni Jugoslaviji. Od pravih stepskih vrst se navaja včasih za Slovenijo tudi ravninska miš (*Apodemus microps*), po navedbi Rosickega (R o s i c k y, 1956) za Mursko Soboto. Ta podatek pa je dvomljiv in se v zadnjem času tudi opušča (S t e i n e r, 1978:363). Tako je hrček edini stepski sesalec v slovenski favni.

Sl. 1 - Razširjenost hrčka v Jugoslaviji (Po Ružič 1978). Novo nasajališče je označeno z zvezdico (*) na karti v zgornjem delu. Spodaj je označeno območje v okolici vasi Obrež, kjer smo našli hrčka oziroma naleteli na vhode v njegove rove.

Fig.1 - The spread of hamster in Yugoslavia (according to Ružič 1978). The new habitat is indicated by an asterisk(*) at the top of the map. Below is indicated the area in the vicinity of the village of Obrež where hamster and the entrances to its burrows, respectively, were found.

Kdaj je naselil to ozemlje, je seveda težko reči. Lahko, da je bilo to v pleistocenu, ko je bil, tako kot vsa stepska favna, bolj razprostranjen, možno pa je tudi, da je prišel sem kasneje, ko je človek že ustvaril kulturno stepto.

3. VARSTVENA PROBLEMATIKA

V zadnjih desetletjih je postal hrček v Jugoslaviji eden najhujših poljedelskih škodljivcev in se je dobro prilagodil velikim površinam, posejanim z monokulturami (R u ž i č, 1976: 397). S tem problemom se srečujejo predvsem v Vojvodini, kjer so običajne gostote 5 naseljenih brlogov na hektar površine (5/ha) in več, v posameznih letih tudi do 50/ha, v kalamitetnih letih pa celo več (R u ž i č, 1977, 1978). Proti zahodu se populacijska gostota manjša, da na hektar ne pride več niti ena naseljena jazbina. V takšnih razmerah so populacije bolj ali manj stalne in le v dolgih časovnih presledkih (10 in več let) pride do prenamnožitve, takoj nato pa tudi do zmanjšanja populacije (R u ž i č, 1978:206). Tako moramo pri nas gledati na hrčka s povsem drugačnimi očmi kot v Vojvodini. Kot edini stepski sesalec, ki ima poleg tega še nenavadno zunanost, je hrček za nas velika naravoslovna zanimivost. Ker leži znano nahajališče dobesedno na robu areala vrste, torej tudi na robu samih možnosti za obstoj hrčka, se upravičeno vprašamo, kaj bi utegnilo ogroziti njegov obstoj.

Po vojvodinskih izkušnjah ga pretvorba razdrobljenih njiv v monokulture ne bi prizadela. Kmetje, ki gospodarijo s temi njivami, ga sicer preganjajo, vendar mu to očitno ne škoduje dosti. Potencialno nevarnost za obstoj hrčka na tem ozemlju pa vidimo v morebitnem načrtnem zastrupljanju. V zadnjem času so namreč postale znane nekatere pomembne lastnosti v zvezi s hibernacijo hrčka (R u ž i č, 1976), to pa omogoča njegovo zelo učinkovito zastrupljanje.

Ker je kmečka posest v privatnih rokah, se nam zaenkrat še ni bati obsežnega in načrtnega uničevanja. Možno pa je, da bi se v kakem kalamitetnem letu pojavile zahteve po takšnih akcijah. V takšnih primerih bi si moral pred začetkom akcije stanje na terenu ogledati strokovnjak (zoolog, konservator) in tudi on dati svoje mnenje. To je zlasti pomembno vse dotlej, dokler je hrček znan z enega samega nahajališča, kjer bi njegov obstoj z obsežnimi uničevalnimi akcijami dokaj hitro ogrozili.

Zahvala

Zahvaljujem se dr. B. Petrovu in dr. Anki Ružič za koristne nasvete in vzpodbude, A. Prosniku in I. Merkcociju pa za pomoč in sodelovanje pri terenskem delu.

4. LITERATURA

Corbet, G.B., 1978: The Mammals of the Palaearctic Region: a taxonomic review. Brit. Mus. Nat. Hist. London.

Djulič, B. & Dj. Mirič, 1967: Catalogus Faunae Jugoslaviae. IV/4 Mammalia. Acad. Sc. Art. Slov. Ljubljana.

- Mojsisovics, A., 1897: Das Tierleben der Osterreich-Ungarischen tiefebene. Wien.
- Petrov, B., 1979: Some questions of the Zoogeographical division of the western Palaerctic in the light of the distribution of Mammals in Yugoslavia. *Folia Zool.*, 28 (1): 13-24.
- Rosicky, B., 1958: O vyskytu nekterych drobnych savcu ve Slovinsku ve svetle dosavadnich znalosti o jejich arealech rozšireni. *Spol. nar. mus. Fraze, Zap. mamm. sekce Prir. sboru SNM*, I, 3.
- Ružič, A., 1976: Neke osobenosti hibernacije hrčka (*Cricetus cricetus* L.) i njihov značaj za suzbijanje ove štetočine. *Zaštita bilja*, XXVII (3-4), 137-138, 397-417.
- Ružič, A., 1977: Ispitivanje dinamike brojnosti hrčka (*Cricetus cricetus* L.) u Vojvodini. *Zaštita bilja*, XXVIII (3), 141: 289-300.
- Ružič, A., 1978: Rasprostranjenje i brojnost hrčka (*Cricetus cricetus* Linnaeus, 1758; Rodentia, Mammalia) u Jugoslaviji. *Biosist.*, IV, 1 : 203-208.
- Steiner, H.M., 1978: *Apodemus microps*. V J. Niethammer, F. Krapp, 1978: *Handbuch der Säugetiere Europas*. Akad. Verl. Wiesbaden, str. 359-367.

Avtorjev naslov/Author's address:

Boris KRISTUFEK, dipl. biol.
Prirodoslovni muzej Slovenije
Prešernova 20
YU-61000 LJUBLJANA